

Reaganomics

President Reagans ekonomiska politik har utsatts för mycken kritik i svenska massmedia. De rikare sägs ha blivit rikare och de fattiga fattigare. Höjningskomsttagarnas bidrag till de totala skatteintäkterna har dock ökat och antalet amerikaner under "fattigdomstrecket" har inte stigit under hans tid.

Genom att kraftigt minska marginalskatterna minskades skattekilarna och skattesystemets struktur förbättrades. Budgetunderskottet är heller inte först och främst orsakat av Reagans upprustning utan av ökade transfereringar till de amerikanska hushållen.

I svensk debatt förs ofta den amerikanska utvecklingen under 1980-talet fram som ett varnande exempel. Den förändring av den ekonomiska politiken som Reagan inledde sägs leda till försämrad ekonomisk utveckling och ökade klyftor i samhället.

Denna förenklade historieskrivning går ut på att Reagan i början av 1980-talet sänkte skatterna, samtidigt som försvarsutgifterna höjdes. Resultatet blev ett rejält budgetunderskott. Förlorarna är de fattiga och utslagna medan de rika kapat åt sig på de andras bekostnad.

Argumenteringen har ingen verklighetsgrund. Reagan sänkte visserligen en rad strategiska skattesatser men sänkte inte det totala skattetrycket. Försvarsutgifterna ökade men bara hälften så mycket som de federala kostnaderna för transfereringar. De offentliga utgifterna ökade således snabbt och budgetunderskotten blev därefter. De rika har blivit fler och rikare men antalet fattiga har totalt sett inte ökat under Reagans period.

1970-talet var ur ekonomisk synvinkel ett mödosamt årtionde med stagflations-tendenser och minskande tillväxt i snart sagt hela västvärlden. I USA hade boomen efter Koreakriget ebbat ut och kostnaderna för Vietnamkriget blev alltmera uppenbara.

Mellan 1973 och 1980 hade den amerikanska tillväxttakten bromsats upp rejält. Räknad som real tillväxt per inkomsttagare hade utvecklingen nästan avstannat, jämfört med en tvåprocentig ökning under 1960-talet. Inflationen hade också ökat kraftigt under 60- och 70-talen för att kulminera i slutet av 1970-talet på nivåer över 10 procent. En hög och stigande inflation och höga marginalskatter

Sven Otto Littorin är politiskt sakkunnig (m) i finansdepartementet.

lade en död hand över den amerikanska ekonomin och ledde bl a till minskad produktivitet och därmed en lägre tillväxttakt.

Samtidigt ökade de offentliga utgifterna från 21,3 procent av BNP 1960 till 31,8 procent 1970 och 33,1 procent 1980. Det motsvarar en tredubbling av de offentliga utgifterna per capita (i fast penningvärde) från 1960 till 1980. Samtidigt ändrade de offentliga utgifterna inriktning – nästan dubbelt så stor del av de totala offentliga utgifterna var 1980 transfereringar än som var fallet 1960.

Under 1970-talet ökade det totala amerikanska skattetrycket med någon procentenhet. Samtidigt ökade marginalskatterna kraftigt. Antalet skattebetalare som träffades av de högsta marginalskattesatserna fyrdubblades under perioden 1966–80, samtidigt som den genomsnittliga marginalskatten för inkomster ökade från 25 till 37 procent. Marginalskatten på kapitalinkomster ökade likaledes från cirka 55 procent i slutet av 1960-talet till cirka 70 procent tio år senare.

Till detta kommer kostnaderna för de alltmer omfattande statliga regleringarna. Enligt en beräkning av Murray Weidenbaum, tidigare ordförande för president Reagans ekonomiska råd, kunde företagens kostnader för att uppfylla federala regler beräknas uppgå till hela 100 miljarder dollar per år i slutet av 1970-talet. Det motsvarar cirka 4 procent av BNP 1979.

Det problemfyllda 1970-talet sysselsatte en rad ekonomer och politiker med frågor kring stabiliseringspolitiken och dess inriktning. För många blev det allt mera uppenbart att gamla stabiliseringspolitiska sanningar inte längre var giltiga.

Omprovning av gamla sanningar

Den ekonomiska politik Reagan valde att föra i USA byggde till stor del på de nya makroanalyser och den omprovning av de gamla stabiliseringspolitiska sanningarna som inleddes redan under 60-talet.

Som bakgrund för omprovningen måste vi gå tillbaka till John M Keynes och de teorier som först presenterades i hans *General Theory* från 1936. Keynes teorier kom, omsatt i praktisk politik, i kortet att gå ut på att genom olika åtgärder stimulera den aggregerade efterfrågan för att därigenom få upp produktionen och sysselsättningen. Med den höga arbetslöshet och brist på trånga sektioner som då rådde var det billigt att öka produktionen. Inflation var det minsta av de problem som Keynes konfronterades med. Därför föreföll det också möjligt och rimligt att stimulera efterfrågan genom en expansiv finanspolitik.

Keynes teorier kom att framstå som, förutom politiskt tilltalande, också som något nytt, något som återupprättade nationalekonomins heder i allmänhetens ögon. Detta är några av orsakerna till att den keynesianska analysen fick så stort genomslag efter andra världskriget.

Omedelbart efter det att Keynes publicerat sin *General Theory* började andra ekonomer utveckla och förenkla hans teorier ytterligare till den grad att utbudskurvan i intervallet fram till den punkt där det råder full sysselsättning antogs vara horisontell, varefter den blev vertikal. Med detta menas att så länge det fanns lediga resurser skulle en efterfrågeökning komma att leda till ökad produktion och ökad sysselsättning utan några prishöjningar alls. Därefter blir följden enbart prisstegringar.

Denna analys ansågs dock alltför för-
enkla och schematisk. En utbyggd key-
nesiansk analys tog också hänsyn till att
prisnivån tenderar att pressas uppåt, på
grund av bl a avtagande avkastning, flask-
halsar i produktionen och överhettning på
arbetsmarknaden, ju högre aktivitetsnivå
som råder. I en grafisk framställning bety-
der det att utbudskurvan kommer att stiga
allt brantare ju närmare den fulla syssel-
sättningsnivån man kommer.

I en berömd studie från 1958 påvisa-
des vad man tolkade som ett samband
mellan inflation och arbetslöshet. Genom
Phillipskurvan sökte man påvisa att stig-
ande arbetslöshet är inflationsbekämp-
ningens pris och omvänt: med ett visst
mått av inflation kunde arbetslösheten
hållas låg.

Slutsatsen för politiker och ekonomer
under perioden som följde efter att Phil-
lipskurvan presenterades var att där fanns
ett "stort ekonomiskt-politiskt 'smörgås-
bord', där de kunde välja precis den kom-
bination av inflation och arbetslöshet som
för tillfället — av konjunkturpolitiska, so-
ciala eller politiska skäl — var önskvärd".

Nästan omgående inledde Milton
Friedman och andra ekonomer sin kritik
av Phillipskurvan och den keynesianska
makroanalysen. I ett berömt anförande
1968 hävdade Friedman att den minsk-
ning av arbetslösheten som blir resultatet
av en expansiv finanspolitik endast är till-
fällig. Den enda långsiktiga effekten skul-
le således bli högre inflation.

Friedmans kritik av Phillipskurvereso-
nemanget fick förstärkt validitet i och
med 1970-talets stagflation — den sam-
tidigt höga inflationen och den höga ar-
betslösheten som drabbade hela västvärld-
en.

Reagans ekonomiska politik

När president Reagan tillträdde 1980
kom den nya administrationens ekono-
miska politik att fästa större vikt vid eko-
nomins utbudssida än tidigare. Samtidigt
syftade politiken till att i mindre omfatt-
ning innebära en allmän efterfrågestimu-
lans. I Reagans tappning innebar detta en
uttalad strävan efter att på olika sätt "un-
danröja hinder för välståndets krafter".
Det gällde t ex avregleringar, sänkta skat-
ter och andra typer av åtgärder som syftar
till produktivitetsvinster.

Dessa utgångspunkter passade väl in i
den ekonomiska teoribildning som ut-
gjorde grunden för Reagans ekonomiska
politik. Samtidigt passade det väl in i den
allmänna politiska vision som Reagan
försökte förmedla till den amerikanska
väljarkåren.

I president Reagans ekonomiska pro-
gram från 1980 beskrivs den nya politi-
ken i tongångar som också känns igen
från den svenska debatten:

"Den ekonomiska politiken måste söka
skapa ett klimat som uppmuntrar privata
alternativ som tar tillvara individuellt an-
svar och initiativ. (...) Mitt program — en
försiktig blandning av sänkta incitaments-
hämmande skatter, minskad tillväxt av
den offentliga konsumtionen och av de
offentliga regleringarna och en gradvis
minskad ökning av penningmängden — syf-
tar till att skapa en ny omgivning i vilken
de goda krafterna i Amerika kan bli satta i
arbete, till allas vår nytta."

Nya idéer nådde också skatteområdet.
Ekonomer som Martin Feldstein och Mi-
chael J Boskin utvecklade under slutet av
1970-talet tankegångarna kring den "op-
timala beskattningen". Slutsatsen var att
incitament som real avkastning, efter

skatt, av olika för produktionen viktiga faktorer som sparande, investeringar och arbetskraft är betydligt viktigare än vad man tidigare antagit. Man kritiserade främst frånvaron av inflationsskyddade skatteskalor och menade att för varje givet behov av skatteintäkter skall skatterna dras in genom minsta möjliga snedvridning av ekonomin — dvs med ett minimum av skatteklar. Dessa teorier om optimal beskattning har sedan legat till grund för flera skattereformer, varav vår egen 1990–91 är ett tydligt exempel.

Den nya administrationen definierade fem övergripande mål: lägre inflation, återställande av en långsiktigt hållfast ekonomisk tillväxttakt, ett starkare nationellt försvar, ökad individuell valfrihet och ett starkt socialt skyddsnät. Dessa mål skulle nås med kontroll över de offentliga utgifterna, genom sänkta skatter och ett förändrat skattesystem, en långsam och stabil utveckling av penningmängden samt en fortsatt avreglering av den amerikanska ekonomin.

Redan under Reagans första år togs stora steg i denna riktning. The Economic Recovery and Tax Act, ERTA 1981, skulle genom en förbättrad incitamentsstruktur förbättra den amerikanska ekonomins funktionssätt. Den högsta marginalskatten sänktes från 70 till 50 procent och alla inkomsttagare fick åtminstone en 25-procentig minskning av sina marginalskatter.

Under Reagans andra presidentperiod genomfördes ytterligare två stora förändringar på det ekonomiska området. Dels antogs den s k Gramm–Rudman–Hollings-lagen om balanserade budgetar, dels genomfördes en stor amerikansk skattereform, Tax Reform Act, TRA 1986. Samtidigt fortsatte det avregleringsarbete

som påbörjades redan under president Carters tid.

Gramm–Rudman–Hollings-lagen tillkom 1985 i syfte att få kontroll över det federala budgetunderskottet, som enligt den ursprungliga lagen skulle vara avskaffat till 1991. Lagen arbetade med olika typer av mål för underskottet och om målen överskreds skulle det straffa sig genom t ex mindre anslag i nästa budgetarbete.

I inledningsskedet lyckades GRH-lagen bromsa ökningstakten i de federala utgifterna, från i snitt 4,2 procent per år i reala termer under perioden 1981–1983 till 2,6 procent 1989–1991. Som andel av BNP ökade de federala utgifterna från 22,9 procent 1981 till 23,5 procent 1991.

En felaktig bild ger vid handen att hela den federala utgiftsökningen gått till Reagans upprustning. Det stämmer inte. De totala federala utgifterna växte i absoluta tal med 536 miljarder dollar under Reagans presidentperiod. Under samma period ökade utgifterna för försvaret med 166 miljarder dollar. Samtidigt ökade räntorna på statsskulden med 111 miljarder dollar. Den största ökningen av federala utgifter — över 250 miljarder dollar — gick dock till olika transfererings- och socialförsäkringssystem. Som exempel kan nämnas att utgifterna för sjukförsäkringssystemet Medicare ökade från 32 miljarder dollar 1980 till över 80 miljarder dollar 1989.

Även inkomstsidan har ökat betydligt mer än vad som kan motiveras av inflation och befolkningstillväxt. Trots två omfattande skattereformer har skattetrycket inte sänkts utan tvärtom höjts under Reagans tid. Skatteintäkterna steg med hela 463 miljarder dollar under perioden

1980–89, eller med knappt 1 procent av BNP.

År 1986 genomfördes "århundradets skattereform" i USA – Tax Reform Act, TRA. Syftet med TRA var att ytterligare förbättra ekonomins funktionssätt och konstruera ett enklare och mera rättvist skattesystem.

Den högsta federala marginalskatten sänktes från 50 procent till 28 procent och endast två inkomstklasser ersatte det tidigare systemet med många och krångliga avgränsningsregler. Sex miljoner amerikaner blev helt befriade från federal inkomstskatt.

Ökade transfereringar

Gramm–Rudman–Hollings-lagen har under de senaste åren fått allt mindre genomslag. President Bush har tvärtom slagit rekord i utgiftsökningar och, tillsammans med kongressen, för varje år skjutit den tidpunkt då budgetbalansen skall nås allt längre fram. Enligt en förändring i Gramm–Rudman–Hollings-lagen från 1989 skall budgetbalans uppnås under budgetåret 1993. Om den amerikanska regeringens egna kalkyler stämmer kommer budgetunderskottet då att uppgå till 350 miljarder dollar i löpande priser.

I reala termer har de federala utgifterna ökat med 8,7 procent per år sedan president Bush tillträdde. Det är mer än någon annan president sedan Kennedys tid. Det motsvarar en utgiftsökning på 175 miljarder dollar i löpande priser – och det trots att försvarsutgifterna sjönk med 30 miljarder dollar under samma period. Alla andra områden, bortsett från jordbruksstödet, har haft utgiftsökningar som vida överstigit inflationen.

Ett av de bestående problemen med den amerikanska ekonomin är att de offentliga utgifterna, framför allt transfereeringarna till hushållen, fortsatt att öka kraftigt. Därför kom strukturen i den offentliga sektorn snarare att öka än minska under 1980-talet. Arbetslösheten har därför åter ökat samtidigt som tillväxttakten bromsats upp.

USA:s stora problem beror enligt min mening dels på uteblivna totala skattesänkningar, dels på budgetunderskottens orsak – de alltför omfattande federala utgifterna. Genom att inte sänka det totala skattetrycket har de flaskhalsproblem upprätthållits som ledde till kraftiga inflationstendenser redan vid en måttlig tillväxttakt. Inte ens de positiva effekterna av sänkta skatter kan i längden stå emot de kostnader som fortsatta ökningar av offentliga utgifter innebär.

Det amerikanska budgetunderskottet, och därmed trycket på fortsatt höga skatter, har ökat än mer under senare tid. Bara sedan president Bush tillträdde har den federala regeringen lånat över 1 000 miljarder dollar mer än vad GRH-lagen stipulerade. Detta är inte ett resultat av att Bush som republikansk president har en demokratisk kongress emot sig. Bushs budgetar har nämligen genomgående varit utgiftspådrivande. I den senaste budgeten, som avser budgetåret 1993, föreslås anslagsökningar på mer än tio procent, i löpande priser, för alla departement utom två.

De federala utgifterna

Reagan sänkte strategiskt viktiga skatter. Bush har hittills visat omdöme nog att inte nämnvärt höja dem. Ingen av dem har

emellertid lyckats ta itu med de federala utgifterna. Resultatet har blivit ett accelererande budgetunderskott och fortsatta flaskhalsproblem som fördröjer en nödvändig amerikansk konjunkturuppgång.

Det finns i princip tre alternativ att ta sig ur budgetunderskottets problematik.

För det första kan man acceptera ett årligt budgetunderskott som det är. Det är dock i längden orimligt av främst tre skäl. Det innebär att man cementerar en illusion om ett konsumtionsutrymme som inte finns. Därigenom förs resurser i ekonomin över till den mindre produktiva offentliga sektorn. Förutom att det kan beskrivas som dålig hushållning med knappa resurser innebär det att beslut som rör människors vardag i än större utsträckning fattas genom politiska beslut. Dessutom kommer statens räntebörda att öka vilket också minskar effektiviteten i de offentliga medlens utnyttjande.

Slutligen är överkonsumtion och överbeskattning fel i sig — oavsett om det sker i dag eller om det genom ett budgetunderskott skjuts på framtiden. Ur denna synvinkel är ett permanent strukturellt budgetunderskott en uppskjuten överbeskattning som innebär att man låter bli att ta itu med dagens strukturella problem i den offentliga sektorn.

Dessa problem kan inte lösas genom skatthöjningar. Tvärtom skulle skatthöjningar i dag för att undvika skatthöjningar i morgon (pg av budgetunderskott) leda till en ekonomisk utveckling präglad av än fler problem och stagnation. To m radikala ekonomer som Paul Krugman verkar vara negativa till skatthöjningar: "Givet att det allvarligaste problemet med den amerikanska ekonomin är dålig produktivitetstillväxt är det besvärligt att ar-

gumentera för skatthöjningar som kan minska incitamenten . . .).

Det finns ett tredje sätt att komma tillrätta med det stora amerikanska budgetunderskottet. Genom att arbeta med sk "Flexible Freeze", dvs en kontinuerligt lägre ökningstakt av de offentliga utgifterna i förhållande till tillväxttakten, kommer så småningom budgetbalansen att slutas. "Olyckligtvis är detta ett osannolikt förlopp" menar Krugman och pekar på de växande offentliga åtagandena som gör en sådan begränsad tillväxt, allt annat lika, mycket svår.

Det osannolika består således inte i att ekonomin inte skulle fungera på detta sätt utan i att Krugman misstror de amerikanska politikerna att ha modet och viljan att fatta de beslut som krävs. Ändå framstår just Flexible Freeze som den enda möjliga av vägar. Det är bara genom en politik som aktivt arbetar för att begränsa de offentliga utgifterna och samtidigt arbeta för en hög tillväxttakt som man har möjlighet att komma tillrätta med problemen.

Höginkomsttagarna bidrar mer

Den starkaste och viktigaste kritiken mot Reaganomics rör antagligen fördelningspolitiken. De rika sägs ha blivit rikare, de fattigare fattigare och samhällsklimatet därmed hårdnat. Det är fel. De rika har blivit fler och rikare, men samtidigt har antalet fattiga inte vuxit.

Höginkomsttagarnas bidrag till de totala skatteintäkterna har, tvärt emot vad många tror, ökat. Antalet amerikaner under "fattigdomsstrecket" har däremot inte ökat under president Reagan.

Det är ett faktum att höginkomsttagar-

na i dag bidrar med mycket mer av den totala skattekakan än tidigare. Det är också så att den rikaste procenten av de amerikanska medborgarna 1988 stod för 27,5 procent av de totala inkomstskatteintäkterna mot 17,6 procent 1981 — detta trots kraftigt sänkta marginalsatser, från 70 till 28 procent. Räknar man med de rikaste fem procenten av amerikanerna stod dessa 1989 för 45 procent av skatteintäkterna mot bara 35 procent 1981. I dag betalar alltså drygt 10 miljoner amerikaner hälften av inkomstskatteintäkterna medan de andra drygt 200 miljonerna står för den andra hälften.

Denna effekt av marginalsattesänkningar återfinns även i Sverige. De fem procenten med högst inkomst i Sverige ökade sin andel av de totala skatteintäkterna med två procent som resultat av marginalsattesänkningen från 85 till 72 procent mellan 1982 och 1989. Ännu finns ingen motsvarande beräkning av den kraftiga marginalsattesänkning som blev resultatet av skattereformen 1989.

Man kan hävda att det faktum att höginkomsttagarna står för mera av skatteintäkterna bara reflekterar det faktum att antalet rika har blivit fler och deras inkomster högre, samtidigt som de fattigare blivit fattigare och deras inkomster lägre — dvs att inkomstklyftorna har ökat.

När tillväxten sköt fart under mitten av 80-talet kom det att leda till att antalet rika växte, medan antalet fattiga i stort sett var konstant. Det var en process som inleddes redan före Reagans presidentperiod. Samtidigt är inte enligt min mening ökade inkomstskillnader alltid av ondo — särskilt inte när det beror på att de rika blivit fler och rikare, inte att de fattigare blivit relativt sett fler och fattigare.

Ekonomisk tillväxt har visat sig vara den enda garanten mot ökade fattigdomstal. Fattigdomstalen började stiga i slutet av 1970-talet, från 11,4 procent 1978 till en kulmen på 15,2 procent i samband med lågkonjunkturen 1981–82. Som en följd av den ökade tillväxten sjönk sedan fattigdomstalen kontinuerligt till mindre än 13 procent 1989. Det motsvarar den nivå som rådde då Reagan blev president 1980.

Nu har fattigdomstalet emellertid åter börjat stiga — trots att de offentliga programmen kostar mer än någonsin. Det finns alltså inget påvisbart samband som styrker teorierna om att (marginal-)skattesänkningar leder till fler fattiga och omvänt att högre utgifter leder till färre fattiga.

För diskussionen kring vad som hände och inte hände under Reagans presidentperiod är det intressant att konstatera att fattigdomstalen i USA på allvar började minska ungefär samtidigt som de kraftiga marginalsattesänkningarna i ERTA började få genomslag, 1982–83. Det var samtidigt som tillväxten åter sköt fart.

Att skattesänkningarna skulle vara en av orsakerna till den amerikanska fattigdomen är mot denna bakgrund ingenting annat än en efterhandskonstruktion. Det är givetvis alltid ett misslyckande att det finns mer än tio procent av befolkningen som lever under fattigdomsförhållanden. Men att använda dessa problem i syfte att exploatera motståndet mot sänkta skatter riskerar att leda till det rakt motsatta mot det man säger sig vilja uppnå — lägre tillväxt och därmed sämre förmåga att erbjuda hjälp till dem som verkligen behöver.

Delvis lyckad politik

Den bild som etablerats i Sverige av vad Reagan gjorde var just vad han inte gjorde. Reagan sänkte inte skatter, om man med skatter menar det totala skattetrycket som träffar det amerikanska folket. Reagan drog heller inte ner de offentliga utgifterna. Tvärtom ökade dessa kraftigt under Reagans period och fortsätter att öka, än mer, under president Bush. Budgetunderskottet är heller inte först och främst orsakat av Reagans upprustning utan av ökade transfereringar till de amerikanska hushållen.

Å andra sidan gjorde Reagan mycket som var bra. Genom att kraftigt minska marginalskatterna minskades skatteki-larna och förbättrades skattesystemets struktur. Därigenom minskades sned-vidringarna och förbättrades de inci-tament som är grundläggande för tillväx-ten och därmed också för välfärden. I samma anda fortsatte de avregleringar som inleddes redan under president Carter. Åttiotalet uppvisar också en av de längsta sammanhängande perioderna av tillväxt i amerikansk nutidshistoria. Inflationen sänktes med två tredjedelar, produktiviteten steg, investeringarna steg med nästan 5 procent per år och netto skapades 20 miljoner nya jobb. Mot den bakgrunden var Reaganomics en lyckad politik.

Den snabba tillväxttakt som USA uppvisade under en period på 80-talet visade sig vara långsiktigt ohållbar. Detta beror enligt min mening bl a på uteblivna åtgärder för att bl a höja sparandet och dämpa efterfrågetrycket. Hade t ex skatten på sparande varit lägre och låntagande mindre lönsamt, samt transfereringarna till hushållen lägre, hade en högre tillväxt-

takt sannolikt kunnat vara förenlig med prisstabilitet.

På grund av uteblivna åtgärder kom dock efterfrågetrycket successivt under 80-talet att byggas upp till den punkt att både priser och löner åter började stiga. Detta efterfrågetryck spädades på av de alltför stora offentliga transfereringarna till hushållen, delvis finansierade genom ökade budgetunderskott.

Överhettningstendenserna, som började bli skönjbara 1987–88, kom delvis att lindras genom insatser av centralbanks-systemet. En mera stram ökning av pen-ningsmängden än tidigare resulterade i dämpade inflationstendenser och en mera långsam tillväxttakt än tidigare.

Kuwaitkriget, och de därmed ökade oljepriserna, fick den långsamma tillväxt-takten att stanna upp ytterligare. BNP sjönk t o m reallt sett under såväl det sista kvartalet 1990 som det första kvartalet 1991 som resultat av att den inhemska efterfrågan sjönk. Även amerikansk ex-port gick sämre än väntat på grund av den internationella lågkonjunkturen.

Trots att det nu är drygt ett och ett halvt år sedan Kuwaitkriget upphörde har ame-rikansk ekonomi ännu inte på allvar kommit ur lågkonjunkturen. Den inhemska efterfrågan är fortfarande låg, beroende dels på den höga skuldsättningsgrad hos såväl hushåll som företag som är ett resul-tat av kreditexpansionen under 80-talet, dels beroende på psykologiska faktorer som låga förväntningar och oro hos kon-sumenterna. Även handelsbalansen vän-tas försämrans något, även om den försva-gade dollarkursen under sommaren 1992 skulle kunna komma att förbättra situa-tionen för exporterande amerikanska företag.

Strukturproblemen kvarstår

I större eller mindre omfattning har Reagans ekonomiska politik spridit sig till snart sagt alla industrialiserade länder. Sverige är inget undantag. Från mitten av 1980-talet började socialdemokratin föra en politik som fick sin kulmen i skattereformen 1990–91. Den nya regeringen har med full kraft fortsatt detta viktiga arbete.

Reagans ekonomiska politik är mot denna bakgrund varken bättre eller sämre än andras. Det var bara det att Reagan var först och därför har fått bära hundhuvudet för resultatet av det som borde gjorts men inte gjordes.

Det återstår nu att ta itu med de verkliga strukturproblemen, såväl i amerikansk ekonomi i sin helhet som i den offentliga sektorn, och därigenom komma tillräta med såväl det långsiktiga tillväxtproblemet som det stora budgetunderskottet. Det måste helt enkelt löna sig att arbeta och att spara om en högre tillväxttakt, bl a som resultat av strategiska skattesänkningar, inte skall växlas över i högre inflation.

Politikerna i Washington under såväl Reagan som Bush försatt det utomordentliga reformklimatet under 1980-talet vad avser sådana nödvändiga åtgärder som lägre offentliga utgifter, lägre skatt på sparande, friare handel och ytterligare avregleringar. Varken Bush eller Clinton verkar heller vara inställda på att en verklig sådan omprövning är möjlig eller ens nödvändig. Mot den bakgrunden verkar

det tyvärr inte spela någon större roll vem som vinner höstens amerikanska presidentval.

För svensk del torde erfarenheterna från Reagans presidentperiod leda till ett par reflektioner. För det första var förändringarna kring statsbudgetens inkomstsida, dvs marginalsattesänkningarna, både riktiga och nödvändiga. De förbättrade ekonomins funktionssätt och var en av huvudorsakerna bakom det ekonomiska uppsvinget under 80-talet.

Kallduschen har kommit efter att Washington-politikerna misslyckats med att få kontroll över de federala utgifterna. Ja, man verkar inte ens ha strävat efter att få den kontrollen utan medvetet försatt den amerikanska ekonomin i en situation närmast präglad av håglöshet och brist på kraft att göra det nödvändiga.

Det amerikanska 80-talet visar också nödvändigheten av en stram finanspolitik. Ur den synvinkeln kan de uppgörelser som efter den senaste turbulensen på finansmarknaderna träffats mellan den svenska regeringen och oppositionen betecknas som positiva, även om man inte behöver vara positiv till överenskommelsernas alla delar. Genom en fast penningpolitik och en omfattande omprövning och sänkning av de offentliga utgifterna — en stramare finanspolitik, nu manifesterad även över blockgränsen — visar dock Sverige en beslutsamhet som ger oss en möjlighet att återta vår roll som tillväxt- och företagarnation.